

บทที่ 5

สรุป อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัย เรื่อง พฤติกรรมที่มีผลต่อการเกิดโรคหนองพยาธิลำไส้ในนักเรียนชั้นประถมศึกษา : กรณีศึกษาโรงเรียนศรีโพธาราม อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมสุขภาพ ที่เป็นปัจจัยสำคัญของการเกิดโรคหนองพยาธิลำไส้ อุบัติการณ์ของโรคหนองพยาธิลำไส้ในนักเรียนประถมศึกษา และแนวทางการป้องกันโรคหนองพยาธิลำไส้ที่ถูกต้อง

ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพในการวิจัย และเพื่อให้ได้ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ จึงได้ใช้วิธีการเก็บข้อมูลหลายวิธีผสมผสานกัน เช่น แบบสอบถาม กิจกรรมกลุ่ม การตรวจอุจจาระ และการสังเกต โดยได้เข้าเก็บข้อมูลในนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนศรีโพธาราม อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ จำนวนทั้งหมด 56 คน หลังจากตรวจสอบความถูกต้องและความสมบูรณ์ของข้อมูลแล้ว ผู้วิจัยได้ทำการวิเคราะห์และนำเสนอในรูปตาราง และตารางประกอบคำบรรยาย โดยแบ่งการนำเสนอเป็น 4 ตอน ดังนี้ ตอนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง ตอนที่ 2 การส่งเสริมพฤติกรรมการป้องกันโรคหนองพยาธิลำไส้ ประกอบด้วย ความรู้เกี่ยวกับโรคหนองพยาธิลำไส้ เจตคติและการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรคหนองพยาธิลำไส้ ตอนที่ 3 การตรวจอุจจาระเพื่อหาอุบัติการณ์และหาความรุนแรงของโรคหนองพยาธิลำไส้ ในกลุ่มตัวอย่าง โดยวิธี Kato's thick smear และวิธี Modified Kato Katz ตอนที่ 4 พฤติกรรมที่มีผลต่อการเกิดโรคหนองพยาธิ ประกอบด้วย กิจกรรมกลุ่มการมีส่วนร่วม การให้ความรู้แก่กลุ่มตัวอย่าง การประชุมระดมสมอง การสังเกตและการติดตามพฤติกรรมของนักเรียนทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน

แบบสอบถามผ่านการตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือด้านความตรงตามเนื้อหาและความเหมาะสมทางด้านภาษา (Content Validity) โดยผู้ทรงคุณวุฒิ จำนวน 3 ท่าน ด้านความตรงตามโครงสร้าง (Construct Validity) และความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) ได้นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4, 5, 6 โรงเรียนวัดสันทรายหลวง ตำบลสันทรายหลวง อำเภอสาร์ภี จังหวัดเชียงใหม่ ซึ่งมีลักษณะเช่นเดียวกับกลุ่มตัวอย่างที่จะทำการศึกษา จำนวน 33 คน จากนั้นนำข้อมูลที่ได้นำมาวิเคราะห์โดยคอมพิวเตอร์โปรแกรมสำเร็จรูป SPSS / PC+ (Statistical Package for the Social Science / Personal Computer)หาความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยการวัดความรู้

เรื่องโรคหนองพยาธิ ใช้วิธีหาค่าคงที่ภายในแบบ KR20 (Kuder-Richardson Formula 20) การวัดเจตคติและการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคหนองพยาธิ นำข้อมูลที่ได้มาหาความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยใช้สูตรสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์อัลฟาของคอนบาค (Coefficient Cronbach's alpha) ได้ความเชื่อมั่นของเครื่องมือดังนี้

หาผลการวิเคราะห์เครื่องมือ ได้ค่าความรู้เกี่ยวกับโรคหนองพยาธิค่าได้ $KR20 = 0.86$ ค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถามด้านเจตคติและการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรคหนองพยาธิค่าได้ $\alpha = 0.70$ เท่ากัน ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนมิถุนายน ถึงเดือนพฤศจิกายน 2552

ผลการวิจัยที่ได้สามารถตอบวัตถุประสงค์ของการวิจัย สรุปได้ดังนี้

1. การศึกษาพฤติกรรมสุขภาพ ที่เป็นปัจจัยสำคัญของการเกิดโรคหนองพยาธิ ค่าได้ ในนักเรียนชั้นประถมศึกษา อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย การให้ความรู้เรื่องโรคหนองพยาธิ การเข้าร่วมกิจกรรมแบบมีส่วนร่วมของกลุ่มตัวอย่าง และการเฝ้าสังเกตพฤติกรรม การปฏิบัติของนักเรียนทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน มีผลทำให้กลุ่มตัวอย่าง เกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมต่างๆ ในการดูแลตนเองให้มีสุขภาพดี มีความรู้เกี่ยวกับโรคหนองพยาธิค่าได้ เจตคติและการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรคหนองพยาธิค่าได้ มีผลการวิจัยดังนี้

1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

นักเรียนส่วนใหญ่เรียนในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ร้อยละ 35.8 ในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 32.1 เท่ากัน อายุระหว่าง 10 ปี 1 เดือน – 13 ปี ร้อยละ 62.5 รองลงมาอายุระหว่าง 8 – 10 ปี ร้อยละ 37.5 เป็นเพศหญิง ร้อยละ 53.6 และเพศชาย ร้อยละ 46.4 อาชีพของบิดาส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้าง ร้อยละ 75.0 และมีอาชีพเกษตรกร (ทำนา,ทำไร่) น้อยที่สุด ร้อยละ 3.5 อาชีพของมารดาส่วนใหญ่ มีอาชีพรับจ้างร้อยละ 69.6 และมีอาชีพรับราชการน้อยที่สุดร้อยละ 3.6 การศึกษาของบิดา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 55.4 และระดับปริญญาตรีน้อยที่สุด ร้อยละ 5.4 การศึกษาของมารดา ส่วนใหญ่จบการศึกษาระดับประถมศึกษา ร้อยละ 58.9 และระดับปริญญาตรีน้อยที่สุด ร้อยละ 1.8 รายได้ของครอบครัวต่อเดือน ส่วนใหญ่มีรายได้ 3,001 – 6,000 บาท ร้อยละ 39.3 รองลงมาไม่มีรายได้ 9,001 – 12,000 บาท ร้อยละ 25.0 และมีรายได้ 1,000 – 3,000 บาท ร้อยละ 10.7 รายได้มากกว่า 12,000 บาท ร้อยละ 3.6 การใช้ส้วมที่ถูกสุขลักษณะ ส่วนใหญ่ใช้ส้วมซึมแบบราดน้ำ ร้อยละ 80.4 และส้วมแบบชักโครก ร้อยละ 19.6

ปัจจัยส่วนบุคคลของนักเรียน ประกอบด้วย อาชีพของบิดามารดา การศึกษาของบิดามารดา รายได้ของครอบครัวต่อเดือน การใช้ส้วมที่ถูกสุขลักษณะ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรม

การป้องกันโรคหนองพยาลำไส้ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ส่วนเพศ ระดับชั้นอายุ ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการป้องกันโรคหนองพยาลำไส้

1.2 ความรู้เกี่ยวกับโรคหนองพยาลำไส้

ก่อนการทดลอง นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับโรคหนองพยาลำไส้ ดังนี้ เรื่องที่นักเรียนตอบถูกมากที่สุด คือโรคพยาธิไส้เดือนพบในคนที่ชอบกินอาหารที่ปรุงด้วยเนื้อวัวสุกๆ ดิบๆ ร้อยละ 91.1 รองลงมาได้แก่ โรคพยาธิเส้นด้ายติดต่อได้โดยการกินพยาธิตัวอ่อนซึ่งปนเปื้อนมากับอาหารและน้ำดื่มที่ไม่สะอาด ร้อยละ 78.6 และนักเรียนตอบผิดมากที่สุด คือโรคพยาธิเข็มหมุดติดต่อได้โดยการกินไข่พยาธิหรือไข่พยาธิเข้าทางระบบทางเดินหายใจ ร้อยละ 73.2 เมื่อจัดระดับแล้วส่วนใหญ่กลุ่มตัวอย่างมีความรู้เกี่ยวกับโรคหนองพยาลำไส้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 57.2 รองลงมาที่มีความรู้ในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 32.1

หลังการทดลอง นักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับโรคหนองพยาลำไส้ ดังนี้ เรื่องที่นักเรียนตอบถูกมากที่สุด คือโรคพยาธิเส้นด้ายติดต่อได้โดยการกินพยาธิตัวอ่อนซึ่งปนเปื้อนมากับอาหารและน้ำดื่มที่ไม่สะอาด โรคพยาธิใบไม้ลำไส้ขนาดใหญ่ติดต่อได้โดยการกินตัวอ่อนที่เกาะตามผิวหนังน้ำ เช่น แห้ว ผักนึ่ง กระจับ สายบัว โรคพยาธิตืดหมูเป็นโรคที่เกิดจากการกินถุงพยาธิตัวอ่อนลักษณะคล้ายเม็ดสาธูเข้าไปในร่างกาย โรคพยาธิตืดวัวพบในคนที่ชอบกินอาหารที่ปรุงด้วยเนื้อวัวสุกๆ ดิบๆ โรคพยาธิปากขอป้องกันได้โดยการสวมรองเท้าเมื่อออกนอกบ้านทุกครั้ง ร้อยละ 96.4 เท่าๆ กัน และนักเรียนตอบผิดมากที่สุด คือโรคพยาธิเส้นด้ายติดต่อได้โดยพยาธิตัวอ่อนไข่เข้าทางผิวหนัง ร้อยละ 23.2 เมื่อจัดระดับแล้วนักเรียนมีความรู้เกี่ยวกับโรคหนองพยาลำไส้ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 85.7 รองลงมาที่มีความรู้ในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 12.5

1.3 เจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคหนองพยาลำไส้

ก่อนการทดลอง นักเรียนมีเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคหนองพยาลำไส้เรื่องที่นักเรียนเห็นด้วยมากที่สุด คือ ถ้านักเรียนมีความรู้เรื่องโรคหนองพยาลำไส้จะทำให้รู้จักวิธีป้องกันตนเอง และทุกคนในครอบครัวต้องร่วมมือกันป้องกันโรคพยาธิ ร้อยละ 80.4 เท่าๆ กัน รองลงมาได้แก่ การรับประทานผักที่ล้างสะอาดสามารถป้องกันโรคพยาธิได้ ร้อยละ 76.8 และนักเรียนไม่เห็นด้วยมากที่สุด คือ ผู้ที่เป็นโรคพยาธิ ไม่มีความจำเป็นต้องตรวจอุจจาระ ร้อยละ 48.2 เมื่อจัดระดับแล้วนักเรียนมีเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคหนองพยาลำไส้ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 41.1 รองลงมาเจตคติในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 33.9

หลังการทดลอง นักเรียนมีเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันและควบคุมโรคหนองพยาลำไส้ เรื่องที่เห็นด้วยมากที่สุด คือ การสวมรองเท้าทุกครั้งเมื่อออกจากบ้านสามารถป้องกันพยาธิปากขอ ร้อยละ 94.6 รองลงมาได้แก่ ถ้านักเรียนมีความรู้เรื่องโรคหนองพยาลำไส้ จะทำ

ให้รู้จักวิธี ป้องกันตนเอง ร้อยละ 91.1 และนักเรียนไม่เห็นด้วยและมากที่สุด คือ ผู้ที่เป็นโรคพยาธิ ไม่มีความจำเป็นต้องรักษาด้วยยาเพราะจะหายได้เอง ร้อยละ 58.9 เมื่อจัดระดับแล้ว นักเรียนมีเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคหนอนพยาธิได้ ในระดับสูง คิดเป็น ร้อยละ 53.6 รองลงมามีเจตคติในระดับต่ำ คิดเป็นร้อยละ 30.3

ความรู้และเจตคติเกี่ยวกับโรคหนอนพยาธิได้ มีความสัมพันธ์กับ พฤติกรรมการป้องกันโรคหนอนพยาธิได้ที่ระดับความเชื่อมั่น .05

ค่าเฉลี่ยความรู้ เกี่ยวกับการป้องกันโรคหนอนพยาธิได้ ของกลุ่มตัวอย่าง หลังการทดลองเพิ่มขึ้นกว่าก่อนการทดลองอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับความเชื่อมั่น .01 เจตคติ และการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรคหนอนพยาธิได้หลังการทดลองและก่อนการทดลอง ไม่แตกต่างกัน

1.4 การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรคหนอนพยาธิได้

ก่อนการทดลอง พฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนในการควบคุมและ ป้องกันโรคหนอนพยาธิได้ พฤติกรรมที่มีการปฏิบัติทุกครั้งและมากที่สุด คือ นักเรียนถ่าย อุจจาระลงในส้วมที่ถูกสุขลักษณะและนักเรียนรับประทานอาหารและดื่มน้ำที่สะอาด ร้อยละ 87.5 เท่าๆ กัน รองลงมาได้แก่ นักเรียนสวมเสื้อผ้าที่สะอาด ร้อยละ 73.2 และพฤติกรรมที่มีการปฏิบัติ ไม่ถูกต้องและพบมาก คือ นักเรียนกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี และนักเรียนนำผ้าปูที่นอน หมอน ผ้าห่ม ออกผึ่งแดด มีการปฏิบัติบางครั้ง ร้อยละ 66.1 และร้อยละ 62.5 ตามลำดับ เมื่อจัดระดับแล้ว นักเรียนมีการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรคหนอนพยาธิได้ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 46.5 รองลงมามีการปฏิบัติตนในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 32.1

หลังการทดลอง พฤติกรรมสุขภาพของนักเรียนในการควบคุมและ ป้องกันโรคหนอนพยาธิได้ พฤติกรรมที่มีการปฏิบัติทุกครั้งและมากที่สุด คือ การถ่ายอุจจาระ ลงในส้วมที่ถูกสุขลักษณะร้อยละ 94.6 รองลงมาได้แก่ นักเรียนรับประทานอาหารและดื่มน้ำที่สะอาด ร้อยละ 92.6 พฤติกรรมที่มีการปฏิบัติไม่ถูกต้องและพบมาก คือ นักเรียนกำจัดขยะมูลฝอยอย่างถูกวิธี นักเรียนนำผ้าปูที่นอน หมอน ผ้าห่ม ออกผึ่งแดด มีการปฏิบัติบางครั้ง ร้อยละ 57.1 และ ร้อยละ 50.0 ตามลำดับ เมื่อจัดระดับแล้วนักเรียนมีการปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรคหนอนพยาธิได้ในระดับสูง คิดเป็นร้อยละ 46.5 รองลงมามีการปฏิบัติตนในระดับปานกลางคิดเป็นร้อยละ 41.1

2. การศึกษาอุบัติการณ์ของโรคหนอนพยาธิได้ในนักเรียนชั้นประถมศึกษา อำเภอสารภี จังหวัดเชียงใหม่ ผลการวิจัย พบว่า

2.1 อุบัติการณ์ของโรคหนอนพยาธิได้ชนิดต่างๆ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 56 คน พบผู้ติดเชื้อโรคหนอนพยาธิได้ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 โดยมีอัตราการติดเชื้อเพศหญิง

ร้อยละ 16.7 เพศชาย ร้อยละ 15.4 พยาธิที่พบมากที่สุด คือพยาธิปากขอ ร้อยละ 10.7 รองลงมาพยาธิใบไม้ตับและพยาธิตัวตืด ร้อยละ 3.6 และ 1.8 ตามลำดับ พบการติดเชื้อพยาธิตัวตืด และพยาธิใบไม้ตับ ในคนเดียวกัน จำนวน 1 ราย กลุ่มอายุที่พบการติดเชื้อสูงสุด คือ กลุ่มอายุ 8 – 10 ปี ร้อยละ 19.1 รองลงมาคือกลุ่มอายุ 10 ปี 1 เดือน – 13 ปี ร้อยละ 14.3 อัตราการติดเชื้อ มากที่สุดคือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ร้อยละ 35.0 รองลงมา คือ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 และ ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ร้อยละ 5.6 เท่าๆ กัน

2.2 ความรุนแรงของโรคหนอนพยาธิ พบว่าจำนวนไข่พยาธิปากขอ พยาธิตัวตืด และไข่พยาธิใบไม้ตับ มีค่าเฉลี่ย 69.00, 46.00 และ 80.50 ฟอง ต่ออุจจาระ 1 กรัม ต่อคน ตามลำดับ ทุกกลุ่มอายุมีค่าความรุนแรงอยู่ในระดับต่ำ จำนวนไข่พยาธิปากขอมีค่าเฉลี่ย 73.60 และ 46.00 ฟอง ต่ออุจจาระ 1 กรัม ต่อคนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และในชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 ตามลำดับ จำนวนไข่พยาธิตัวตืดมีค่าเฉลี่ย 46.00 ฟอง ต่ออุจจาระ 1 กรัม ต่อคนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 จำนวนไข่พยาธิใบไม้ตับมีค่าเฉลี่ย 92.00 และ 69.00 ฟอง ต่ออุจจาระ 1 กรัม ต่อคนในชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 และในชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ตามลำดับ ทุกชั้นเรียนมีค่าความรุนแรงอยู่ในระดับต่ำ

2.3 การตรวจหาตัวและไข่พยาธิลำไส้ของนักเรียนที่พบตัวและไข่พยาธิลำไส้ ทุกคน เพื่อตรวจสอบประสิทธิภาพของยาในการรักษา ไม่พบการกลับมาเป็นโรคซ้ำอีก

2.4 ขั้นตอนดำเนินการตรวจอุจจาระหาไข่พยาธิ ครั้งที่ 2 หลังดำเนินการมาแล้ว 3 เดือน โดยการตรวจนักเรียนทุกคนที่เคยตรวจพบตัวและไข่พยาธิลำไส้ครั้งแรก และนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 – 6 ทุกคน เพื่อตรวจสอบดูว่า ผู้เป็นโรคพยาธิหนอนพยาธิรายใหม่ ที่ให้การรักษาทุกคน จะกลับมาเป็นโรคซ้ำ พบว่าการตรวจอุจจาระหาไข่พยาธิในนักเรียน 9 คน ที่เคยตรวจพบตัวและไข่พยาธิครั้งแรกไม่กลับมาเป็นโรคซ้ำอีก และพบผู้ที่เป็นโรคหนอนพยาธิรายใหม่จากการตรวจอุจจาระหาไข่พยาธิ ครั้งที่ 2 จำนวน 1 คน เป็นเพศหญิง อยู่ในกลุ่มอายุ 10 ปี 1 เดือน - 13 ปี เรียนอยู่ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

3. การศึกษาแนวทางการป้องกันโรคหนอนพยาธิลำไส้ โดย

3.1 กิจกรรมกลุ่ม เป็นกิจกรรมให้ความรู้แก่กลุ่มตัวอย่างและการประชุมเพื่อระดมสมอง เป็นการเรียนรู้จากการกระทำ ซึ่งการเรียนรู้ หมายถึง เรียนรู้ชุมชน รู้ปัญหาชุมชน ชุมชนรู้ปัญหาตนเอง ส่วนการกระทำคือ การวางแผนชุมชน และการทดลองเพื่อแก้ปัญหาตนเอง เป็นกระบวนการที่ทำให้เกิดการมีส่วนร่วม เพื่อสร้างความตระหนักเรื่อง โรคหนอนพยาธิลำไส้ จากการระดมสมองของกลุ่มต่างๆ สรุปได้ว่า

3.1.1 สาเหตุที่โรคหนอนพยาธิลำไส้เข้าสู่ครอบครัว หมูบ้าน และชุมชน

- 1) เมื่อออกจากบ้าน หรือขณะทำสวน ทำนาไม่สวมรองเท้า

- 2) ก่อนและหลังรับประทานอาหารไม่ได้ล้างมือให้สะอาด
- 3) หลังถ่ายอุจจาระไม่ได้ล้างมือให้สะอาด
- 4) ถ่ายอุจจาระลงบนพื้นดิน กู คลอง
- 5) ผักสด ผลไม้ไม่ได้ล้างก่อนนำมารับประทาน
- 6) รับประทานอาหารสุกๆ ดิบๆ หรืออาหารดิบ จำพวกไก่ ปลา หมู

เนื้อ กุ้ง หอย ปู ปลา

- 7) รับประทานอาหารที่ไม่สะอาด อาหารตกพื้น
- 8) การใช้มูลสัตว์มูลคนเป็นปุ๋ยสำหรับรดผัก

3.1.2 วิธีป้องกันโรคหนองพยาธิลำไส้

- 1) สวมรองเท้าทุกครั้งเมื่อออกนอกบ้าน
- 2) ใช้สบู่ล้างมือให้สะอาดด้วยวิธีล้างมือ 7 ขั้นตอน
- 3) ถ่ายอุจจาระลงส้วมที่ถูกสุขลักษณะหรือขุดหลุมฝังกลบให้

เรียบร้อย

- 4) ล้างผักสด ผลไม้ให้สะอาดก่อนรับประทาน เช่น แช่ด้วยด่าง

ทับทิม เกลือ ผงฟู หรือล้างผ่านน้ำไหล

- 5) รับประทานอาหารที่ปรุงสุก และสะอาดไม่ตกพื้น
- 6) หลีกเลี่ยงการใช้มูลสัตว์มูลคนเป็นปุ๋ยสำหรับรดผัก
- 7) ตัดเล็บมือ เล็บเท้าให้สั้นอยู่เสมอ
- 8) รักษาความสะอาดร่างกาย มือและเท้า
- 9) รักษาความสะอาดเสื้อผ้าและหมั่นนำเครื่องนอนออกตากแดด

3.1.3 โอกาสเสี่ยงต่อการติดโรคหนองพยาธิของคน

ไม่มีกลุ่มไหนเลยที่ไม่มีพฤติกรรมเสี่ยงและไม่ได้รับผลกระทบต่อการเป็นโรคหนองพยาธิลำไส้ รวมทั้งกลุ่มเป้าหมายผู้เข้าร่วมกิจกรรมแต่ละคนด้วย กิจกรรมในครั้งนี้ทำให้กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรม รู้สึกตระหนักถึงความเสี่ยงต่อการติดโรคหนองพยาธิลำไส้ ว่าทุกคนจะมีความเสี่ยงเหมือนกัน ความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่ม ถ้ามีคนเป็นโรคหนองพยาธิลำไส้ อยู่ในชุมชนและมีพฤติกรรมด้านขับถ่ายไม่ถูกต้อง จะส่งเสริมให้มีการแพร่กระจายของโรคหนองพยาธิลำไส้ และสามารถติดโรคพยาธิได้ เช่น

- 1) ถ้าคนเป็นพยาธิถ่ายอุจจาระไว้ตามพื้นดิน ไข่พยาธิปนเปื้อนอยู่กับดิน กลุ่มพระภิกษุ ไม่สวมรองเท้า เดินเท้าเปล่าบิณฑบาตร เขามีแผล พยาธิสามารถเข้าทางผิวหนังที่มีแผล

2) กลุ่มเกษตรกร (ชาวสวน ชวนนา) ใช้มูลสัตว์มูลคนทำปุ๋ยรดพืชผัก ล้างมือ ไม่สะอาด พยาธิสามารถติดต่อได้โดยการกินพืชผักที่ล้างไม่สะอาด การหยิบจับอาหารรับประทาน

3) กลุ่มเยาวชน ชอบรับประทานผักสด และผลไม้ที่ล้างไม่สะอาด มีไข่ พยาธิปนเปื้อนหากคนกินไข่พยาธิเข้าไป ไข่ฟักเป็นตัวอ่อน อาศัยอยู่ในร่างกายคน

4) กลุ่มนักเรียน สิ่งแวดล้อมรอบโรงเรียน บริเวณห้องส้วม บริเวณที่ขึ้นและ บริเวณที่ทิ้งขยะ โรงอาหาร พยาธิสามารถติดต่อเข้าทางผิวหนังที่มีแผล

5) กลุ่มเด็กชาวเขา (ต่างด้าว) สิ่งแวดล้อมรอบบ้าน บริเวณที่มีอุจจาระปนเปื้อน พยาธิสามารถติดต่อเข้าทางผิวหนังที่เป็นแผล

6) กลุ่มเด็ก ล้างมือไม่สะอาดหยิบอาหารเข้าปาก ไม่ดัดเล็บให้สั้นกินอาหาร และดื่มน้ำไม่สะอาด ไม่ล้างมือก่อนรับประทานอาหารและหลังถ่ายอุจจาระ พยาธิสามารถติดต่อได้ โดยการรับประทานอาหารและดื่มน้ำที่ไม่สะอาดมีการปนเปื้อนของไข่พยาธิ

7) กลุ่มหาปลา นำปลามาขายให้กลุ่มแม่บ้าน กลุ่มแม่บ้านปรุงอาหารสุกๆ ดิบๆ ไม่สะอาด กินลาบดิบ แหนมดิบ พยาธิสามารถติดต่อได้โดยการรับประทานอาหารสุกๆ ดิบๆ

3.1.4 การดูแลสิ่งแวดล้อมภายในบ้านและโรงเรียนให้ถูกสุขลักษณะ

3.1.4.1 การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคหนอนพยาธิได้

1) เขียนคำขวัญ บทความสั้นๆ หรือประกาศข่าวเกี่ยวกับหนอนพยาธิ
ในโรงเรียนและชุมชน

2) เล่าเรื่องเตือนภัยอันตรายของโรคหนอนพยาธิสู่ครอบครัว บ้านเรือน
ใกล้เคียง

3) ดูแล บอกเล่าให้คนใกล้ชิดในครอบครัวให้เฝ้าระวังโรคหนอนพยาธิ

4) จัดนิทรรศการเกี่ยวกับโรคหนอนพยาธิ

5) รณรงค์เผยแพร่การป้องกันโรคหนอนพยาธิ

6) สำรวจแหล่งที่อยู่อาศัยของหนอนพยาธิในโรงเรียนและชุมชน
เช่น สวน ที่เลี้ยงสัตว์ พื้นดินเฉาะและและสกปรก ที่ทิ้งขยะ

7) นำเสนอครูเพื่อจัดทำโครงการโรคหนอนพยาธิ

3.1.4.2 การปลูกฝังเจตคติเกี่ยวกับการป้องกันโรคหนอนพยาธิได้

1) การสร้างส้วมที่ถูกสุขลักษณะสามารถป้องกันโรคหนอนพยาธิได้

2) การดูแลบริเวณบ้านไม่ให้พื้นดินเฉาะและมีน้ำขัง สามารถป้องกัน
โรคหนอนพยาธิได้

3.1.4.3 การปฏิบัติตนเกี่ยวกับการป้องกันโรคหนอนพยาธิได้

- 1) ปฏิบัติตัวเป็นตัวอย่าง สอนวิธีล้างมือที่ถูกต้องวิธี นำข้อปฏิบัติไปบอก
กล่าวรุ่น น้องชั้นอนุบาล ชั้นประถมปีที่ 1 - 3

- 2) ปรับสภาพแวดล้อม โรงเรียน บ้าน ที่อยู่อาศัยให้สะอาด

- 3) เชิญชวนผู้ปกครองเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรม

3.2 ผู้วิจัยเฝ้าติดตามและสังเกตพฤติกรรมของกลุ่มตัวอย่างทั้งที่โรงเรียนและที่บ้าน โดยใช้ระยะเวลาในการสังเกตพฤติกรรมและการติดตามผลตั้งแต่เดือนสิงหาคม 2552 ถึงเดือนกันยายน 2552 รวมระยะเวลานาน 2 เดือน

สภาพทั่วไป นักเรียนยังมีความขาดแคลน ขาดงาน ฐานะทางเศรษฐกิจไม่ดี บ้านไม่ถูกสุขลักษณะ สภาพแวดล้อมที่อยู่อาศัยสกปรก พื้นผิวดินเถอะเถะสกปรก มีการเลี้ยงสัตว์ภายในบ้าน และบริเวณบ้าน เช่น สุนัขและแมว

ข้อมูลเกี่ยวกับสุขภาพของนักเรียนในการเฝ้าระวังป้องกันโรคหนองพยาธิ

พฤติกรรมที่มีการปฏิบัติทุกครั้งและมีมากที่สุด คือ การล้างมือก่อนรับประทานอาหาร และการถ่ายอุจจาระลงส้วมที่ถูกสุขลักษณะ ร้อยละ 98.2 เท่าๆ กัน รองลงมาได้แก่ การล้างมือหลังถ่ายอุจจาระและการดื่มน้ำ รับประทานอาหารสุกสะอาด ร้อยละ 92.9 เท่าๆกัน พฤติกรรมที่มีการปฏิบัติไม่ถูกต้องและปฏิบัติบางครั้ง คือ การล้างมือก่อนเข้าห้องน้ำ เพียงร้อยละ 33.9

ข้อมูลเกี่ยวกับสุขนิสัยของนักเรียนในการรักษาความสะอาด

พฤติกรรมที่มีการปฏิบัติทุกครั้งและมีมากที่สุด คือ การตัดเล็บมือให้สั้น ร้อยละ 73.2 รองลงมาการดูแลรักษาความสะอาดมือ ร้อยละ 69.6 พฤติกรรมที่มีการปฏิบัติไม่ถูกต้อง และปฏิบัติบางครั้ง คือ การดูแลรักษาความสะอาดเท้า เพียงร้อยละ 30.4

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยข้างต้น สามารถอภิปรายผลการวิจัยพฤติกรรมสุขภาพ ที่เป็นปัจจัยสำคัญของการเกิดโรคหนองพยาธิลำไส้ อุบัติการณ์ของโรคหนองพยาธิลำไส้ในนักเรียนชั้นประถมศึกษา และแนวทางการป้องกันโรคหนองพยาธิลำไส้ที่ถูกต้องของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 4 - 6 โรงเรียนศรีโพธาราม อำเภอสารภ จังหวัดเชียงใหม่ ได้ดังนี้

1. ผลการวิจัยแสดงให้เห็นว่า นักเรียนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับโรคหนองพยาธิ
ถ้าได้ ในประเด็น ความรู้ความเข้าใจในเรื่องโรคหนองพยาธิถ้าได้ที่ถูกต้องเกี่ยวกับ สาเหตุ การติดต่อ
อาการ รูปร่างลักษณะ โทษและวิธีป้องกันโรค การปฏิบัติตัว ตลอดจนการรักษา และโรคที่เกิดจาก
หนองพยาธิ ในระดับดี มีเจตคติที่ดีเกี่ยวกับการป้องกันโรคหนองพยาธิถ้าได้ ในประเด็น ถ้านักเรียน

มีความรู้เรื่องโรคหนองพยาธิจะทำให้รู้จักวิธีป้องกันตนเอง แต่กลับพบว่านักเรียนมีพฤติกรรมในการป้องกันตนเองโดยการล้างมือก่อนเข้าห้องน้ำ เพียงร้อยละ 33.9 และการดูแลรักษาความสะอาดเท้าเพียงร้อยละ 30.4 จากผลการวิจัยของบังอร นางทรัพย์ (2549) พบว่า ความรู้เกี่ยวกับโรคหนองพยาธิ ถ้าได้มีอิทธิพลเฉพาะทางตรงต่อเจตคติในการป้องกันโรคพยาธิลำไส้ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($P < 0.05$) แต่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมในการป้องกันโรคพยาธิลำไส้ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ($P > 0.05$) เจตคติในการป้องกันโรคพยาธิลำไส้ อย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ ทั้งทางตรงและทางอ้อม ($P > 0.05$)

2. ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า ตัวแปรที่ใช้ในการอธิบายพฤติกรรมในการป้องกันโรคหนองพยาธิลำไส้ ได้แก่ อาชีพของบิดา - มารดา การศึกษาของบิดา - มารดา รายได้ของครอบครัว ต่อเดือน การใช้ส้วมที่ถูกสุขลักษณะ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการป้องกันโรคหนองพยาธิลำไส้ที่ระดับความเชื่อมั่น .05 ส่วนเพศ อายุ ระดับชั้น ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการป้องกันโรคหนองพยาธิลำไส้ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของสุกัญญา วงศ์สาโรจน์ (2547) ซึ่งพบว่า ปัจจัยด้านชีวสังคม มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมในการป้องกันโรคหนองพยาธิผ่านดินของกลุ่มตัวอย่าง และสอดคล้องกับการศึกษาของบังอร นางทรัพย์ (2548) ซึ่งพบว่า เพศ อายุ พื้นเพเดิม สถานะทางเศรษฐกิจและสังคม สุขภาพภายในบ้าน และสุขอนามัยส่วนบุคคลบางประการ ไม่มีความสัมพันธ์กับการติดเชื้อพยาธิลำไส้

3. ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า อุบัติการณ์ของโรคหนองพยาธิลำไส้ชนิดต่างๆ จากกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 56 คน พบผู้ติดเชื้อโรคหนองพยาธิลำไส้ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 พยาธิที่พบมากที่สุด คือพยาธิปากขอ ร้อยละ 10.7 รองลงมาพยาธิใบไม้ตับและพยาธิตัวตืด ร้อยละ 3.6 และ 1.8 ตามลำดับ ซึ่งให้เห็นว่า อัตราอุบัติการณ์โรคพยาธิปากขอ สูงกว่าเป้าหมายคือ ไม่เกินร้อยละ 8 ในแผนพัฒนาการสาธารณสุขที่ 9 ยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุข จึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องวางแผนควบคุมและป้องกันโรคหนองพยาธิ ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของณัฏฐวุฒิ แก้วพิบูลย์ (2550) พบว่า การที่บุคคลจะมีสุขอนามัยที่ดี พฤติกรรมสุขภาพเป็นเรื่องสำคัญ ซึ่งมีปัจจัยหลายปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อพฤติกรรมสุขภาพ การปลูกฝังนิสัยการบริโภค การปฏิบัติตัวในการป้องกันโรคให้กับเด็กปฐมวัยเป็นสิ่งสำคัญ การสร้างเสริมภาวะโภชนาการ การให้ความรู้ในเด็กวัยเรียน ผู้บริหาร โรงเรียน ครู หรือผู้เกี่ยวข้องควรตระหนักถึง และสร้างแรงจูงใจให้ผู้ปกครองเห็นความสำคัญเรื่องการสร้างนิสัยการบริโภค พฤติกรรมในการป้องกันโรคในเด็กวัยเรียน สถานภาพทางพฤติกรรมของเด็กเป็นสิ่งสะท้อนให้เห็นถึงสุขภาพโดยรวมของเด็ก และถือได้ว่าได้รับการเลี้ยงดูอย่างดี

4. ผลการวิจัยครั้งนี้ พบว่า การตรวจอุจจาระ ครั้งที่ 1 พบผู้ติดเชื้อโรคหนอนพยาธิ ลำไส้ 9 คน คิดเป็นร้อยละ 16.1 และครั้งที่ 2 ยังคงพบการติดเชื้อหนอนพยาธิใบไม้ตับ จำนวน 1 คน คิดเป็น ร้อยละ 1.8 แสดงให้เห็นว่า นักเรียนยังมีพฤติกรรมในการบริโภคอาหาร พฤติกรรมการป้องกันโรคในการรักษาความสะอาดร่างกายและเครื่องใช้ และมีความเชื่อว่ามียารักษาโรคหนอนพยาธิ จึงไม่เลิกพฤติกรรมเสี่ยง พฤติกรรมป้องกันโรคพยาธิลำไส้ของนักเรียน ถึงแม้ว่าจะอยู่ระดับสูง แต่อัตราการติดเชื้อพยาธิลำไส้ยังคงระบาคอยู่ อัตราการติดเชื้อดังกล่าวนี้บ่งชี้ว่าทำให้เกิดความเสี่ยงสูงต่อการแพร่กระจายของโรคพยาธิลำไส้ได้เป็นอย่างมาก ดังนั้นการส่งเสริมให้การรักษาและการส่งเสริมให้นักเรียนมีพฤติกรรมการป้องกันโรคพยาธิลำไส้ที่ถูกต้อง จะช่วยลดอัตราการติดเชื้อโรคพยาธิลำไส้เป็นอย่างดี ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ อังคณา เกียรติประดิษฐ์ (2549) พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่ตรวจพบว่าเป็นโรคหนอนพยาธิติดต่อผ่านดิน เนื่องจากยังคงมีพฤติกรรมอนามัยที่ไม่ถูกต้อง

ข้อเสนอแนะ

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในนักเรียนพื้นที่อื่นๆ รวมทั้งประชากรกลุ่มอื่นๆ ด้วย เพื่อจะได้ทราบปัญหาในพื้นที่เฉพาะมากขึ้น
2. ควรมีการให้ยารักษาพยาธิแก่นักเรียนอย่างต่อเนื่องปีละ 2 ครั้ง เพื่อเป็นการควบคุมการแพร่ของโรคหนอนพยาธิได้วิธีหนึ่ง
3. ในบางพื้นที่ที่ไม่มีรายงานหนอนพยาธิมาก่อน ควรมีการสำรวจชนิดของหนอนพยาธิก่อนการพิจารณาให้การรักษาแบบครอบคลุม เพื่อมิให้เป็นการลงทุนที่สูงเกินไปในแหล่งที่มีการระบาดของพยาธิที่ไม่สามารถกำจัดได้โดยยา Albendazole ที่ให้ครั้งเดียว
4. ควรให้ลูกศึกษาและสร้างจิตสำนึกในการปรับปรุงอนามัยสิ่งแวดล้อมในที่พักอาศัย ในพื้นที่ที่มีการติดเชื้อรุนแรง ซึ่งเป็นปัจจัยทางอ้อมทางหนึ่งในการป้องกันการแพร่ระบาดของโรคหนอนพยาธิลำไส้ และโรคอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง
5. การให้ความรู้เกี่ยวกับโรคหนอนพยาธิ แก่นักเรียนและประชาชนเพื่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ต้องดำเนินการอย่างจริงจังและต่อเนื่อง รวมทั้งควรกำหนดให้มีสัปดาห์รณรงค์การตรวจอุจจาระหาไข่พยาธิในพื้นที่เป็นประจำทุกปี
6. ควรมีการรณรงค์ให้เลิกการใช้อุจจาระเพื่อนำมารดพืช ผัก ผลไม้ เพราะจะเป็นการทำให้เกิดเชื้อโรคหนอนพยาธิได้

7. ควรมีการพัฒนาบุคลากรให้มีประสิทธิภาพในการตรวจวินิจฉัย รวมทั้งประเมินคุณภาพการตรวจวินิจฉัยทางห้องปฏิบัติการควบคู่ไปด้วย

8. บุคลากรทางการศึกษาควรให้ความร่วมมือสนับสนุนกิจกรรมในการป้องกันและควบคุมโรคหนองพยาธิ โดยการมีส่วนร่วมของนักเรียน ผู้ปกครอง บุคคลต่างๆ ในครอบครัว และ ชุมชน

9. ควรจัดให้มีการเรียนการสอนเพิ่มเติมในหลักสูตรเพื่อสุขภาพ เป็นการปลูกฝังพฤติกรรมสุขภาพที่ถูกต้องของนักเรียน ในโรงเรียนประถมศึกษาทุกโรงเรียน เพื่อให้ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมายที่เป็นนักเรียน

10. เพื่อลดปัญหาโรคหนองพยาธิให้อยู่ในระดับต่ำ กระทรวงสาธารณสุข ควรร่วมมือกับกระทรวงศึกษาธิการ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ให้ความรู้เรื่องโรคหนองพยาธิ แก่นักเรียน และชุมชน รวมทั้งตรวจอุจจาระนักเรียนให้ได้ทั้งหมดอย่างน้อยปีละ 1 ครั้ง และให้ยารักษาโรคหนองพยาธิทุก 6 เดือน

11. การรณรงค์และประชาสัมพันธ์ ยังไม่สามารถทำได้อย่างทั่วถึงทุกกลุ่มประชากร เนื่องจากรูปแบบการนำเสนอยังไม่เหมาะสมกับแต่ละกลุ่มเป้าหมาย และความถี่ในการประชาสัมพันธ์ยังไม่เพียงพอที่จะทำให้ประชาชนจดจำให้เป็นนิสัยได้

12. การดำเนินงานควบคุมโรคหนองพยาธิในพื้นที่ ถ้าได้มีการดำเนินงานที่ต่อเนื่องและยั่งยืนในระยะเวลาที่นานพอ ความชุกและความรุนแรงของโรคจะลดลง ต้องอาศัยพลังชุมชนเป็นหลัก

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมให้ครอบคลุมในนักเรียนทุกพื้นที่ รวมทั้งประชากรทุกกลุ่ม
2. ควรมีการศึกษาเพิ่มเติมในเรื่องการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมสุขภาพเพื่อป้องกันโรคให้กับประชาชน โดยการสร้างความมีส่วนร่วมของชุมชน ที่ผ่านแกนนำชุมชนโดยการเสริมสร้างให้มีศักยภาพและพลังในการจัดกิจกรรมควบคุมป้องกันโรคและการค้นหาผู้ป่วยควบคู่ไปด้วย
3. ควรมีการศึกษาปัจจัยด้านอื่นๆ เพิ่มขึ้น เช่น รูปแบบการให้สุขศึกษา การรับรู้โอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคพยาธิ การรับรู้ความรุนแรงของโรคหนองพยาธิ การรับรู้ประโยชน์ของการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคหนองพยาธิ การรับรู้อุปสรรคของการปฏิบัติตนเพื่อป้องกันโรคหนองพยาธิ

4. รายงานการวิจัยครั้งนี้ ชี้ให้เห็น อัตราอุบัติการณ์โรคพยาธิปากขอ สูงกว่าเป้าหมาย คือ ไม่เกินร้อยละ 8 ในแผนพัฒนาการสาธารณสุขที่ 9 ยังคงเป็นปัญหาสาธารณสุขจึงจำเป็นต้องมีหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องวางแผนควบคุมและป้องกัน โรคหนอนพยาธิและยังเป็นข้อมูลสำคัญในการทำวิจัยต่อไป

กิจกรรมที่ได้ดำเนินการหลังจากการวิจัยครั้งนี้

1. จากผลการวิจัย ผู้วิจัยได้มีการเผยแพร่ข้อมูลเกี่ยวกับความเสี่ยงของการแพร่โรค หนอนพยาธิลำไส้ให้หน่วยงานและองค์กรในพื้นที่ได้เข้าใจ และเข้ามาเป็นเครือข่ายในการแก้ไข ปัญหาสาธารณสุข

2. หลังจากผู้วิจัยทำการตรวจอุจจาระเพื่อหาไข่และตัวพยาธิ ได้ผลการวิจัย จึงมี แผนการประสานงาน เพื่อให้เด็กปลอดภัยจากโรคหนอนพยาธิ โดยประชุมผู้เกี่ยวข้อง เช่น เจ้าหน้าที่สาธารณสุข ผู้บริหารโรงเรียน ครูอนามัยโรงเรียน ครูประจำชั้น ตัวแทนผู้ปกครอง ผู้นำนักเรียน ผู้นำชุมชน ในการร่วมกันดำเนินการควบคุมป้องกัน และแก้ไขปัญหาโรคหนอนพยาธิ ต่อไป